

I. Streszczenie

Wstęp:

Chociaż teoretyczne podstawy zaburzeń związanych z używaniem alkoholu wydają się dość dobrze ugruntowane, dostępne metody zapobiegania nawrotom i leczenia pozostają niewystarczające, a większość stosowanych obecnie terapii psycho- i farmakologicznych nie przynosi zadowalających i długotrwałych efektów. Badania dotyczące zaburzeń używania substancji pozwoliły zidentyfikować czynniki osobowościowe, kliniczne oraz poznawcze, potencjalnie zaangażowane w etiopatogenezę uzależnień.

Cel pracy:

Celem pracy była ocena wpływu czynników osobowościowych, poznawczych i klinicznych na poziom kontroli behawioralnej oraz zdolność utrzymania abstynencji u pacjentów z rozpoznaniem zespołu zależności alkoholowej, poddawanych terapii uzależnień w warunkach stacjonarnych.

Materiał i metody:

Do udziału w badaniu poświęconym ocenie wpływu nowoczesnych technologii na leczenie zespołu zależności alkoholowej zrekrutowano łącznie 53 pacjentów Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Stanominie, poddawanych standardowej terapii odwykowej. Po wyrażeniu świadomej zgody na udział w badaniu, probanci zostali poproszeni o wypełnienie zestawu kwestionariuszy, w tym międzynarodowej puli do badania osobowości (IPIP-50), skali pomiaru poczucia własnej skuteczności (Alcohol Abstinence Self-Efficacy Scale, AASE), skali impulsywności Barratta (BIS-11), skali depresyjności Becka (BDI-II), oraz wykonania wspomaganego komputerowo zadania „go/ no go” (GNG) w odniesieniu do bodźców alkoholowych i nie-alkoholowych. Dane dotyczące zachowania abstynencji zebrano od uczestników w odstępie dwóch miesięcy od zakończenia terapii.

Następnie w sposób losowy kwalifikowano pacjentów do jednej z 3 grup: 1. - poddanej tylko standardowej terapii odwykowej, 2. – u której dodatkowo stosowano program dotyczący sięgania/unikania bodźców alkoholowych (AAT) na płaskim ekranie komputera. 3. - u której dodatkowo stosowano program dotyczący sięgania/unikania bodźców alkoholowych (AAT) z wykorzystaniem rzeczywistości wirtualnej (VR).

Wyniki:

W przeglądzie literatury (publikacja przeglądowa) szczegółowo omówiono najnowsze trendy terapeutyczne mające zastosowanie w leczeniu uzależnienia od alkoholu. Szczególną uwagę poświęcono analizie danych na temat efektywności technologii wspomaganego komputerowo,

wirtualnej czy też rozszerzonej rzeczywistości w terapii ekspozycji na bodźce u pacjentów z zespołem zależności alkoholowej. Wprawdzie nie udało się udowodnić skuteczności programów komputerowych w dłuższym utrzymaniu abstynencji od alkoholu, ale poddano analizie inne czynniki, mogące wpływać na etiopatogenezę uzależnienia. W badaniu własnym (publikacja badawcza) wykazano istotny wpływ sumienności i otwartości na doświadczenie oraz poziomu depresyjności na poziom impulsywności oraz prędkość przetwarzania danych u pacjentów leczonych z powodu zespołu zależności alkoholowej. Nie wykazano natomiast istotnych zależności pomiędzy obiema miarami kontroli behawioralnej, co stanowi kolejną przesłankę potwierdzającą postulowane w piśmiennictwie odmienne podłoże tych, jak się wydaje, oddzielnych konstruktów psychologicznych. Nie ujawniono także istotnego wpływu czynników osobowościowych, poczucia własnej skuteczności ani czynników klinicznych (poziomu depresyjności) na zachowanie abstynencji u pacjentów poddawanych terapii z powodu uzależnienia od alkoholu. W badanej populacji pacjentów ujawniono natomiast istotny spadek nasilenia objawów depresyjnych po terapii, a także istotny wpływ czynników osobowościowych i poczucia własnej skuteczności na poziom nasilenia objawów depresyjnych oraz istotną rolę czynników osobowościowych jako predyktora nasilenia pokusy używania alkoholu.

Wnioski:

Przeprowadzone badania ukazują istotną rolę osobowości i nastroju w predykcji poziomu kontroli behawioralnej u osób uzależnionych od alkoholu, przy czym wyniki analiz sugerują znaczną jakościową odrębność różnych wymiarów tejsze, podkreślając tym samym złożoność tego konstruktów psychologicznych. Badane czynniki osobowościowe i kliniczne nie mają istotnego wpływu na poziom zachowania abstynencji u pacjentów poddawanych terapii z powodu zespołu zależności alkoholowej, rola osobowości może jednak być znacząca w modyfikowaniu subiektywnej oceny nastroju oraz stanowić czynnik predykcyjny przy ocenie nasilenia pokusy do sięgania po alkohol w tej grupie pacjentów. Nie wykazano wpływu stosowania nowoczesnych technologii w postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym na wyniki leczenia w postaci zachowania abstynencji od alkoholu.

II. Abstract

Background:

Even though the theoretical underpinnings of alcohol use disorders appear to be fairly well established, available relapse prevention and treatment options remain insufficient, with the majority of existing psychological and pharmacological therapies offering only limited longterm effects. Existing evidence on substance use disorders has contributed to identification

of personality, clinical, and cognitive factors that may play a role in the etiopathogenesis of addictions.

Aim of the study:

The aim of this doctoral dissertation was to describe the effect of personality, clinical and cognitive factors on behavioral control and abstinence status in treatment-seeking rehabilitation centre inpatients with alcohol use disorder.

Material and methods:

A total of fifty-three inpatients of an alcohol rehabilitation center were recruited to participate in an international study evaluating the effect of modern technologies on enhancing treatment as usual (TAU) in the therapy of AUDs. As part of this larger project, upon screening for eligibility, providing an informed consent to participate and undergoing a baseline interview, all patients were asked to complete a questionnaire set, including the International Personality Item Pool (IPIP-50), the Alcohol Abstinence Self-Efficacy Scale (AASE), the Beck Depression Scale (BDI-II) and the Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11), and to perform a computer-assisted alcohol go/no go task. Data on abstinence status were collected during follow-up, two months post discharge.

After initial assessment, participants were randomly allocated to one of the following three conditions: i) TAU, ii) add-on PC-assisted approach/avoidance training program, or iii) add-on VR-assisted approach/avoidance training program.

Results:

The literature review discusses in detail the latest therapeutic trends in the treatment of alcohol use disorders. In particular, it sheds light on the effectiveness of computer-assisted, virtual or augmented reality-based technology in exposure therapy of alcohol dependence syndrome. Although no evidence was found to prove the effects of add-on virtual-reality or PC-assisted interventions on abstinence from alcohol in the applied experimental paradigm, other factors that could affect the etiopathogenesis of alcohol addiction emerged and were analyzed.

Regression analyses in the original research revealed conscientiousness, intellect, and depression level to be important potential predictors of self-report impulsivity and behavioral cognitive response (processing speed) in recovering drinkers. No significant links were observed between the two measures of behavioral control, thus complementing evidence that while they both encompass behavioral under-regulation, impulsivity and impaired control over alcohol may indeed represent distinct psychological constructs. Likewise, no evidence was found to suggest a significant effect of personality, self-efficacy or clinical factors (depression level) on posttherapy abstinence status. Notwithstanding, a significant reduction in the severity of depressive symptoms, the effect of personality and alcohol abstinence self-efficacy on

depressive symptom severity, and the role of personality in predicting the temptation to use alcohol were all found in the investigated cohort.

Conclusions:

The current research shows a significant role of personality and mood in predicting behavioral control in individuals with alcohol use disorders, all the while suggesting a significant qualitative distinctiveness of various dimensions thereof, thus emphasizing the complexity of this psychological construct. Although none of the investigated personality or clinical factors proved to have a significant effect on abstinence status in treatment-seeking inpatients with AUD, personality may be a significant moderator of subjective well-being and significantly predict the severity of the temptation to drink in this population. Against initial expectations and preliminary evidence from literature review, no effect emerged of the add-on use of modern technologies in the diagnostic and therapeutic interventions on the primary treatment outcomes in patients with AUD.